

METODICKÉ POSTUPY VĚDECKÉHO PŘEDVÍDÁNÍ PŘI HODNOCENÍ SITUACE

Psychologie rozhodování v soudobém boji má vysoké požadavky na velitele i štáb vševojskové divize. Přes pozitivní přínos prostředků automatizace ve velení, zodpovědnost za přijetí odůvodněného rozhodnutí spočívá nadále na veliteli a jeho schopnostech. Profesionální znalost metodologie vojenskoteoretického a vojensko-praktického poznání v procesech ujasnění úkolu a hodnocení situace vyžaduje konkrétní propojení na efektivní využívání komplexu prostředků automatizace tj. zabývat se problematikou, která rozhodujícím způsobem ovlivní včasné přijetí odůvodněného rozhodnutí velitele při přípravě i v průběhu útočného boje.

Kvalitě a efektivnosti práce velitele i štábu vševojskové divize při přípravě rozhodnutí v procesu hodnocení situace může napomoci tvůrčí využívání Operačně taktických úloh, které řeší výpočetní komplex (EVK) polního automatizovaného systému velení vojskům taktického stupně (PASUV TS).

Hodnocení situace umožňuje poznání objektivních podmínek plánovaného boje divize a jejich vlivu na splnění stanoveného úkolu. Najít neefektivnější způsoby použití sil a prostředků ke splnění bojového úkolu a určit opatření, která pomohou překonat těžkosti při přípravě a v průběhu útoku. Velitel tvůrčím způsobem

v **hodnocení situace** uplatňuje metodické postupy, které umožňují využívání závěrů a předpovědí, k nimž došel při ujasnění úkolu. V tom se projevuje vzájemná souvislost a organické sepětí závěrů i předpovědí z hodnocení každého prvku situace se zámyslem velitele armády a bojovým úkolem.

Z výsledku hodnocení jednotlivých podmínek situace dělá velitel závěry, které směřují ke všem prvkům zámyslu i ostatním bodům rozhodnutí a hlavním úkolům všestranného zabezpečení boje. Metodické postupy a obsah předvídání v hodnocení situace je proto usměrněn na řešení těch problémů, které tvoří podstatu prvků zámyslu boje, ostatních částí rozhodnutí a opatření všestranného zabezpečení. Při všech řešených problémech je nutné využívat předpovědí z hodnocení jednotlivých konkrétních bojových situací, z nichž mají rozhodující význam zvláště předpovědi z hodnocení nepřítele a vlastních vojsk.

Při **organizaci útoku hodnotí velitel divize** v podstatě nepřítele, vlastní vojska, sousedy, terén, radiční, chemickou a bakteriologickou situaci, ekonomický stav prostoru bojové činnosti, sociálně politické složení obyvatelstva a jeho smýšlení, hydrometeorologické podmínky, stav počasí, roční a denní dobu. Ke zkvalitnění může napomoci operačně taktická úloha **Sběr**

a zpracování údajů o nepříteli, která je určena ke sběru, zpracování, shromažďování, rozdělení, výběru a výdeji informací o objektech, uskupeních nepřítele a také k volbě informací v zájmu řešení výpočetních úloh.

Z hlediska metodických postupů při předvídání všechny prvky působí v těsné vzájemné souvislosti a přitom různě ovlivňují plnění bojového úkolu, současně je hodnoceno několik prvků situace, velitel je povinen (i při různém postupu) rychle zjistit v daných situacích rozhodující faktory, na jejichž základě je možné předvídat a stanovit nejučelnější způsoby použití sil a prostředků divize ke splnění bojového úkolu, náčelník štábu, zástupci velitele, náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb musí být připraveni předložit veliteli propočty, návrhy a další potřebné údaje. Do popředí vystupuje činnost vševojskového štábu, který zevšeobecňuje situaci, zvláště o nepříteli, vlastních vojskách, radiaci a chemické situaci. Zpracovává taktické propočty a ve stanovené době podle požadavků je předává veliteli. Závěry z hodnocení situace zaznamenává velitel na své pracovní mapě. V dalším je mezi sebou porovnává, přehodnocuje, zdokonaluje a upravuje vzhledem k závěrům z ujasnění úkolu.

Hluboké chápání různých spojení a vztahů, které vznikají při **hodnocení nepřítele**, a jejich tvůrčí využití k řešení konkrétního problému v bojové situaci, vytváří vědecký podklad, jenž tvoří obsah předvídání. V podstatě jde o rozhodující — první součást předvídání velitele divize, která spočívá v hlubokém rozboru všech údajů a zpráv o nepříteli, v zjištění jeho pravděpodobné činnosti a v určení způsobu zničení.

Velitel hodnotí nepřítele a předvídá pravděpodobnou činnost jeho sil a prostředků v takovém rozsahu, který vymezí v ujasnění úkolu, tj. na směru útoku divize a sousedů do hloubky rozmístění jeho bližších operačních záloh, nejpodrobněji do hloubky bližšího úkolu divize (hloubky obrany divize prvního sledu nepřítele) a na jednotlivých směrech útoku.

K objektivnímu zhodnocení uskupení sil a prostředků včetně pravděpodobného charakteru (zámyslu) činnosti nepřítele může velitel divize vyslechnout (v potřebném rozsahu) zpravodajského náčelníka. Přitom hodnotí a předvídá pravděpodobný vývoj situace vzhledem k charakteru a činnosti nepřátelského uskupení

na směru hlavního (druhého) úderu armády. Podrobně hodnotí tu část uskupení, kterou má zničit při plnění stanoveného úkolu. Na základě všestranného zhodnocení uskupení nepřítele a pravděpodobného charakteru jeho činnosti **vyvazuje předpovědi**, které později má na zřeteli při posuzování dalších prvků situace a při celkovém rozhodnutí.

Druhou součástí je předvídání výsledků činnosti **vlastních vojsk** podle různých údobí vývoje boje. Velitel při hodnocení vlastních vojsk vychází z těch řešení, která budou nejučelnější v předpokládané situaci. Spočívá ve studiu a rozboru situace, stavu zabezpečení a bojových možností organických, přidělených a podporujících útvarů a jednotek. **Cílem hodnocení** je najít neefektivnější způsoby použití všech sil a prostředků k plnění bojového úkolu, stanovit jim úkoly a místo v bojové sestavě divize, která odpovídají jejich situaci, stavu zabezpečení a možnostem.

Velitel, vzhledem ke stavu, složení a uskupení nepřítele, hodnotí situaci vlastních vojsk. PASUV TS může napomoci při uplatnění těchto úloh:

Výpočet bojového a početního stavu uskupení nepřítele v určeném pásmu (prostoru) s následujícím využitím výsledků pro stanovení poměru sil a prostředků a bojových možností stran a také výdeji informací o uskupení nepřítele funkcionářům na místech velení divize.

Sběr a zpracování údajů o stavu vlastních vojsk. Úloha zabezpečuje sběr, zpracování, shromažďování a výdej potřebných informací a také jejich sběr pro řešení úlohy Výpočet poměru sil a prostředků stran. Výdej informací na pracovišti funkcionářů může být uskutečněn automaticky nebo na základě dotazu. Úloha zajišťuje možnost předání údajů o objektech a charakteristice stavu vlastních vojsk funkcionářům divize a pluku.

Sběr a zpracování údajů o stavu a charakteru činnosti vlastních vojsk. Úloha je určena ke sběru, zpracování, shromažďování, rozdělení, výběru a výdeji informací o stavu, charakteru a směru činnosti vlastních vojsk a také ke sběru informací pro řešení úlohy Výpočet poměru sil a prostředků stran. Výdej informací na pracovní místa funkcionářů může být zabezpečen automaticky anebo na základě požadavku.

Propočet poměru sil a prostředků stran. Cílem řešení úlohy je příprava početních údajů o poměru sil a prostředků stran a také některých podkladů o poměru bojových možností [k určení živé síly a techniky nepřítele].

Tyto dvě součásti předvídání naznačují veliteli divize v souhrnu nejpravděpodobnější vývoj boje. Předpovědi sestavuje při hodnocení jednotlivých otázek odděleně, ale i ve vzájemné souvislosti (vzhledem k zámyslu boje a dalším částem rozhodnutí).

Tváří přístup velitele z hlediska předvídání vyžaduje:

- přibírat k hodnocení situace náčelníka štábu (náčelníka operační skupiny), náčelníky druhů vojsk a služeb, speciálních vojsk a využívat jejich návrhů na použití podřízených útvarů a jednotek,
- propočítat vyvedení vojsk na čáru přechodu ke zteči nebo přeskupení a vystředění vojsk (výsledky předkládat veliteli v rozsahu podle jeho požadavků),
- dokončit hodnocení vlastních vojsk i nepřítelů po propočtu sil a hustoty do celé hloubky bližšího úkolu divize, a to v celém pásmu i na jednotlivých směrech útoku (úsecích průlomu),
- zahrnout při plnění dalšího úkolu do poměru sil a hustoty i zálohy nepřítelů, které mohou být zasazeny v útočném pásmu divize.

Metodický postup dosavadního hodnocení obou prvků v souhrnu vyjadřuje nejpravděpodobnější vývoj situace a vytváří podmínky pro předvídání konkrétních výsledků boje.

Ke zvýšení účinnosti je zapotřebí využívat i operačně taktické úlohy štábu raketového vojska a dělostřelectva divize. V současné době jde zejména o:

Sběr a zpracování údajů o situaci a stavu RVD. Úloha je určena ke sběru, zpracování, shromažďování, rozdělení, výběru a výdeji informací o situaci, stavu, podmínkách a charakteru bojové činnosti RVD divize.

Přípravu souhrnných informací k bojevému použití RVD, která zabezpečuje včasnou přípravu a výdej potřebných údajů náčelníkovi RVD k zpracování návrhu na bojevé použití vojska.

Výpočty k plánování jaderných úderů RVD raketovým oddílem a dělostřeleckými jednotkami, které používají jadernou munici.

Výpočty k plánování palby dělostřelectva. Úloha je určena k získání údajů pro přípravu návrhu na bojové použití dělostřelectva, plánování dělostřelecké přípravy i podpory zteče, přípravu hromadné palby dělostřelectva divize i přehradné palby.

Metodický postup a obsah předvídání při **hodnocení sousedů** spočívá v ocenění

vlivu jejich možné činnosti na způsoby plnění úkolů a ve stanovení neefektivnějšího způsobu součinnosti s nimi. Velitel ve všech souvislostech posuzuje jejich situaci, charakter činnosti a úkol, zkoumá i porovnává dosavadní závěry a hodnotí: souseda zprava a zleva, popřípadě útvary, které působí v dotyku, vojska, jež budou bojovat v útočném pásmu divize podle zámyslu velitele armády, druhý sled (vševojskovou zálohu), protitankovou zálohu, vzdušné výsadky, jednotky radioelektronického boje armády apod.

Závěry z hodnocení bere v úvahu při tvorbě zámyslu boje a organizace součinnosti. Pomocí nich dotváří svou představu o způsobu zteče předního okraje, opěrných bodů v hloubce obrany a na styčcích, odrážení protizteče nepřátelských záloh, zabezpečení zasažení druhého sledu armády do sražení, sladění činnosti se vzdušným výsadkem a o formách využití úspěchu sousedů.

Při působení podmínek a charakteru soudobého boje velitel divize dále **hodnotí radiální, chemickou a bakteriologickou situaci.** Na kvalitu hodnocení mohou účinně působit některé operačně taktické úlohy, jako **Sběr a zpracování údajů o jaderných výbuších.** Je určena k příjmu a zpracování údajů o plánovaných i uskutečněných jaderných úderech. Na jejich základě formuje údaje o jaderných výbuších, které mohou být využity úlohami **Předpovědi radiální situace i Sběr a zpracování údajů o radiální situaci** a také k výdeji informace funkcionářům štábu ve formě textového dokumentu nebo grafického zakreslení do mapy. Úloha může poskytovat i souhrnné údaje o jaderných úderech. K dalším operačně taktickým úlohám patří **Předpověď radiální situace,** která zabezpečuje propočty předpovědi možného radioaktivního zamoření terénu a radiální situace. Kromě jejího zobrazení na mapě úloha zajišťuje zprávy o radiální situaci v jednotlivých bodech terénu a na pochodových osách, zprávy, které udávají procento zamořeného plochy zájmového prostoru (pásma) činnosti vojsk v předpokládaném čase počátku a konce radioaktivního zamoření objektů. **Sběr a zpracování údajů o radiální situaci** slouží ke sběru a zpracování hlášení radiálního pozemního a vzdušného průzkumu. Úloha vydává funkcionářům zprávy a údaje o skutečné radiální situaci s využitím zpracované předpovědi.

V přijímání rozhodnutí jde o předpokládání dosahu vlivu předpovědi na bojeschopnost vojsk, určení nejvýhodnějších směrů a způsobů činnosti a stanovení

hlavních opatření k ochraně osob proti účinkům radioaktivních i otravných látek a bojových biologických prostředků nepřítele. Radiační, chemická a bakteriologická situace je hodnocena zvlášť podle jednotlivých prvků.

Činnost velitele bude při hodnocení radiační, chemické a bakteriologické (biologické) situace ovlivňována údaji průzkumu, dozimetrické kontroly a předpověďmi výsledků radiační, chemické (obdrží od náčelníka chemické služby), bakteriologické (biologické) situace (předá náčelník týlu nebo náčelník zdravotnické služby), jaderných minových zátarasů nepříteli (připraví náčelník operační skupiny, náčelník chemické a ženijní služby).

Metodické postupy veliteli umožňují stanovení nejvýhodnějších směrů a způsobů činnosti vojsk v zamořených prostorech, při překonávání jaderných minových zátarasů nebo prostorů závalů, záplav a požárů, vytvoření uskupení sil a prostředků, určení opatření chemického i ženijního zabezpečení.

K určení způsobů využívání místních ekonomických a politických faktorů v zájmu splnění úkolu velitel divize **hodnotí ekonomický stav prostoru bojové činnosti, sociálně politické složení obyvatelstva a jeho smýšlení.** Metodický postup vychází z údajů průzkumu, místopisu prostoru bojové činnosti, z informací armády a právního postavení obyvatelstva v útočném pásmu divize. Směřuje k předvídání potřeby místního obyvatelstva a potřeby vlastních sil, charakteru činnosti nepřátelských vrstev obyvatelstva, opatření k ochraně důležitých objektů, udržení pořádku a bezpečnosti v týlu vlastních vojsk, zamezení činnosti nepřátelské části obyvatelstva, diverzních a průzkumných skupin nepřítele.

Metodické postupy při **hodnocení charakteru terénu** a jeho možných změn v důsledku použití jaderných zbraní jsou stanoveny samostatně nebo napojeny na další prvky situace (nepřítel, vlastní vojska, radiační a chemická situace), ve kterých velitel posuzuje vzájemnou souvislost mezi prvky v čase a prostoru.

Metodický postup zabezpečuje zjištění vlivu terénu na plnění bojového úkolu, stanovení neefektivnějšího způsobu použití druhů vojsk a hledání nejvýhodnějších opatření ženijního zabezpečení útoku divize.

Obsah předvídání a rozsah využívání jednotlivých operačně taktických úloh v procesu **hodnocení situace** je závislý na konkrétních podmínkách, ve kterých rozhodnutí velitele bude přijímáno. Proto okruh řešených otázek, jež vycházejí z hodnocení jednotlivých prvků situace, nelze považovat za šablonu.

Obsah předvídání může zahrnovat celou hloubku bojového úkolu divize, prostor do čáry zasazení (čáry přechodu ke zteči) a do čáry po splnění úkolu, činnost souseda vpravo a vlevo.

Zvláštní **význam pro předvídání** mají metodické postupy, které veliteli:

- umožní pochopit předpokládané změny v terénu v důsledku použití jaderných zbraní na plánované objekty v obraně nepřítele,

- objasní charakter vodních překážek a změny na nich po zničení vodních zařízení a staveb,

- poskytnou podklady pro použití ženijního vojska k zabezpečení vysokého tempa útoku,

- dovolí stanovit neefektivnější způsoby použití útvarů a jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk,

- umožní plánovat opatření ženijního zabezpečení vysokého tempa útoku,

- napomohou určit v jakém pořadí ničít nepřítel vzhledem k charakteru terénu v útočném pásmu divize.

Jak potvrzují zkušenosti z Velké vlastenecké války, může mít obsah předvídání **v hodnocení hydrometeorologických podmínek, stavu počasí, roční a denní doby** v řadě případů podstatný vliv na přípravu rozhodnutí a na splnění bojového úkolu divize. Metodické postupy umožní předvídat vliv těchto faktorů na použití jaderných, speciálních a dalších druhů zbraní i bojové techniky a stanovit způsoby jejich využití k dosažení vysokého tempa útoku.

Hydrometeorologické podmínky hodnotí velitel podle map a popisů, stav počasí podle krátkodobých nebo dlouhodobých předpovědí a meteorologických hlášení.

Ke zvýšení a zintenzivnění předvídání velitel zpravidla využije informací náčelníka operační skupiny, náčelníka chemické služby o pohybu vzduchových vrstev v různých výškách, možných změnách počasí a jejich vlivu na použití jaderných a speciálních zbraní i ostatních prostředků ničení, náčelníka ženijní služby o vlivu změn stavu vodních nádrží a přehrad a o vlivu nepříznivého počasí na průchodnost terénu, zástupce pro týl o stavu vodních zdrojů a vodojemů, možnostech jejich využití k zabezpečení vojsk.